

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 684

מסכת נדה מ"א-מ"ז

בס"ד, י"א תמוז תשע"ב

השבוע בגליון

- ◆ "נירנבערגער", "רעגנשבורגער", "אויסברענגער", "בלויזער"
- ◆ באיזה גיל נכנסים לעול תורה ומצוות?
- ◆ בר מצווה באמצע היום
- ◆ בר מצווה יום אחד אחרי יום ההולדת!
- ◆ חנינה או חנינא?

- ◆ אימתי המקוה מטהר
- ◆ הטבילה כלידה מחדש
- ◆ שיטות לימוד שונות לחידוד התלמידים
- ◆ מותר לומר לתלמיד שמסכת מסויימת קלה
- ◆ שיטת ה"פלפול וחילוק"

דבר העורך

4 שבועות

תקופת ההמתנה נכנסת עתה למסגרת של חודש. חודש אחד בלבד. עוד חודש מסיימים את הש"ס. עוד חודש, מתחילים את הש"ס עוד פעם. **אם** לא הייתם סופרים את השבועות בקול רם, אלא כדי שאנשים יבחינו כי הזמן חולף מהר, מהר מאד, דיינו, שח השבוע אחד מגדולי תלמידי החכמים בירושלים, אשר ירד במיוחד לבני ברק, כדי לבקר בבית המדרש למגידי שיעור הדף היומי, לרגל סיום הש"ס הקרב ובא.

★ ★ ★

הטיט הלבן ייסדק, מלבני השיש הכבדים, מחורצי המילים וספוגי הגשם, יזועו על מקומם; ירוקת עתיקת יומין תעקר ממשכנה, אדמת בית העלמין תזוע, המצבות יתרומומו לאיטן, והמתים יגוחו מתוך הקברים.

"אני מאמין באמונה שלמה שתהיה תחית המתים בעת שיעלה רצון מלפניו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד ולנצח נצחים".

תארו לעצמכם, שח פעם לתלמידיו גאון ישראל רבי חיים מבריסק זכר צדיק לברכה, אילו היתה יוצאת

◀◀

דף מב/א בירידה טמאה בעלייה טהורה

אימתי המקוה מטהר

מקווה טהרה מטהר את הטמאים. כלים, בגדים ואנשים טמאים הטובלים במקווה טהרה נטהרים. מתי?

משפט מעניין מופיע ברמב"ם (הלכות שאר אבות הטומאה פרק ו הלכה ט"ז). הרמב"ם כותב, כי אדם השוהה במקווה ובו בזמן הוא נוגע בנבלה, שרץ או דבר טומאה אחר, הרי הוא טמא, וכשיעלה מן המקווה זה הנוגע - יטהר... וכן זה שדרס על המשכב שהוא מונח במקוה - זב, המטמא כל כלי שהוא מטיל עליו את משקלו, נכנס למקוה ודרך על חפץ שהיה מונח בקרקעית המקווה, "הרי המשכב טמא, וכשיעלה המשכב מן המקווה יטהר, שהרי עלתה לו טבילה". כלומר, כאשר החפץ יוצא מן המקווה, הוא יהיה טהור, שהרי סוף סוף הוא טבל במקווה.

היוצא מן המקווה נטהר: מלשונו של הרמב"ם עולה חידוש מרעיש, כפי שכותב "כסף משנה" (שם), "ונראה שהטעם מפני שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו מהמקווה לא בעודו בתוך המקווה!" טומאת הטמא סרה, איפוא, לא בעת כניסתו אל מקווה הטהרה, כי אם בצאתו ממנה, ואילו אדם אשר יגע בטמא בעודו במים, טרם יצא מהם - יטמא!

כעת נגלה, כי יתכן שאדם יטבול במקווה, אך מפני שלא הזדרז לצאת ממנו, הוא אינו נטהר באותו יום!

כידוע, כהנים טמאים זקוקים לטבילה ולהערב שמש, הוי אומר, הם טובלים לפני שהשמש מעריבה, שוקעת, ולאחר מכן "בבוא השמש וטהר" (ויקרא כב/ז), לאחר השקיעה הם רשאים לאכול תרומה [לפני השקיעה הם כבר רשאים לאכול מעשר שני], ולאחר שהביאו את הקרבנות הנדרשים, רשאים לאכול אף בשר קרבנות. והנה, אדם אשר טבל סמוך להערב שמש, וכל גופו טבל במים בשעה שהשמש העריבה ורק לאחר מכן הוא הוציא את ראשו מן המים, אינו טהור עד היום הבא, עד שהשמש תעריב פעם נוספת. זאת, משום שהערב שמש מטהר את מי שנטהר במקווה, וזה שעדיין לא עלה מן המים, לא נטהר על ידי המקווה בו ביום אלא ביום שלאחריו (גליוני הש"ס שבת לה/א, "אור שמח" פרק י"ב הלכות מטמאי משכב ומושב). בעל "גליוני הש"ס" (שם) מוצא לכך מקור בגמרא (שבת שם) האומרת, כי הטמא הזקוק להערב שמש לטהרתו, "ירד ויטבול בים ויעלה" - הגמרא טורחת לכתוב שעליו לעלות מן המים טרם הערב שמש, שאם לא כן, לא יטהר בזה היום אלא ביום שלאחריו.

צעילוי נשמת

הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל
ב"ר ישראל שמעון ז"ל
נלב"ע עש"ק י"ג בתמוז תש"ם
תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף בונים גוטר** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל
נלב"ע ט"ו בתמוז תשמ"ג
תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הבחור **אהרון פרידמן** ז"ל
ב"ר אליעזר דוד ז"ל
נלב"ע י"ג בתמוז תשמ"ג
תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה דוד** ז"ל

ב"ר פנחס יוסף ז"ל נלב"ע י"ב בתמוז תשס"ג

תנצב"ה

האחרונים דנים רבות בחידושו של "כסף משנה" וכותבים, כי הוא "דבר חדש למאד", תוך שהם מציינים מדברי הראשונים, מהם מוכח שלא כדבריו (עיין "אור שמח" שם, "מקור ברוך" סימן ל"ט).
הטובל ושרץ בידו: רבים מכירים את הגמרא שהטובל ושרץ בידו לא עלתה לו טבילה (תענית ז'א/טז): "... לאדם שתופס שרץ בידו, שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה. זרקו מידו, כיון שטבל בארבעים סאה מיד עלתה לו טבילה". מעניין להיווכח כי במקרה זה הפוסקים מצאו שתי הוכחות לשני צדדים סותרים.

הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל כותב, כי מכאן מוכח, שהטובל במקווה נטהר בעודו שוהה במים, שהרי הגמרא אומרת "זרקו טהור". מדוע "זרקו", הרי עליו לעלות מן המים? הרי לנו, כי כבר בעודו שוהה במים נטהר הטמא ("טל תורה" ירושלמי תרומות). ואילו אחרים (שו"ת "כתבי אש" חלק ג' סימן ל"ב) דייקו להיפך מן המקרה של הטובל ושרץ בידו. מדוע נאמר "כיון שטבל", הרי הוא כבר בתוך המים? אין זאת אלא שטבילה היא כניסה אל המים ויציאה מהם. מעתה, הגמרא אומרת, כי ה"טובל" ושרץ בידו, מי שנכנס אל המים ויצא מהם כשרץ בידו, אין לו תקנה אלא אם "זרקו מידו, כיון שטבל".... יחזור ויכנס למים ויצא מהם, יבצע שוב 'טבילה', או אז - יטהר.

הטבילה כלידה מחדש: ראוי לסיים בביאורו היפה של הגאון רבי יונה מרצבך זצ"ל, מדוע באמת הטבילה עולה לטמא רק בצאתו מן המים. הוא כותב, כי מהותה הפנימית של הטבילה היא העלמות החוטא במים, והולדתו מחדש, כביכול, בצאתו מן המים, שהרי בן אנוש אינו מסוגל לחיות במים. על ידי כך הוא יוצא מעולמו הקודם ונכנס לעולם חדש. לפיכך, רק ביציאתו מן המים הוא נטהר ("עלה יונה").

דף מה/א ואף רבי עקיבא לא אמרה אלא לחדד בה את התלמידים שיטות לימוד שונות לחידוד התלמידים

במאמר הבא נרפה לרגע קט מענייני המסכת, ונעסוק בשיטות לימוד שונות שנרקמו ושנשזרו בחיי עמנו לאורך הדורות.

מותר לומר לתלמיד שמסכת מסויימת קלה: בגמרא נאמר, לגבי הלכה מסויימת שנאמרה על ידי רבי עקיבא: "ואף רבי עקיבא לא אמרה אלא לחדד בה את התלמידים". במקום אחר (זבחים יג/א) מודה רב הונא, כי דרשת קל וחומר מסויימת נאמרה על ידו למרות שאינה נכונה, כדי "לחדד בה תלמידיו". רש"י מפרש ("ד"ה לחדד"), "שיקשו לו תשובה עליו, אי נמי, שיתנו לבם להיות חריפין לדרוש קלים וחמורים מאליהם".

תופעה זו מצויה פעמים נוספות בש"ס, כאשר מובאים דברי אמוראים אשר הצהירו כי הרצו דברים שאינם אמת בפני תלמידיהם, כדי שיעמדו מעצמם על הטעות שבדבריהם ויתחדדו. וכך פסק הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ד' הלכה ו'): "ויש לרב להטעות את התלמידים בשאלותיו ובמעשים שעושה בפניהם כדי לחדדן, וכדי שידע אם זוכרים הם מה שלמדו או אינם זוכרים", וכן נפסק ב"שולחן ערוך" (יו"ד סימן רמ"ו סעיף י"ב). בספר "ניב שפתיים" (פרט ט) מובאות דוגמאות רבות להטעייה, שיש בה כדי להגביר את לימוד התלמידים, כגון, להטעותם ולומר להם, שמסכת מסויימת קלה ללימוד, אף על פי שסוגיותיה קשות.

שיטת ה"פלפול וחילוק": במהלך השנים, לאחר תקופתם של בעלי התוספות, התפתחה שיטת לימוד מעניינת במדינות מזרח אירופה, שכונתה בשם "פלפול וחילוק", ובה באה לידי ביטוי מעשי הטעיית התלמידים במידה מסויימת, כדי לחדד את מוחם, וכמו כן, כדי להגביר את חשקם ללימוד התורה. צורת לימוד זו דגלה בחלוקת זמן הלימוד לשני חלקים. החלק האחד כונה "זמן פירוש", ובשעות לימוד אלו הרב העמיד את תלמידיו על פירוש ההלכה לפי האמת והיושר. החלק האחר כונה "זמן תוספות", והוא יוחד לאמירת פלפולים בסוגיה על ידי כל המשתתפים (שו"ת מהר"ק סימן קס"ט). גם מהר"ר ברונא (שו"ת סימן כ"ט) מזכיר דרך לימוד זו, תוך שהוא כותב, כי ב"זמן התוספות" שקלו וטרו בדקדוקים ובחילוקים דקיקים, שלא היו מדרך האמת.

"נירנבערגער", "רענגשבורגר", "אויסברענגר", "בלויזר": שנים לאחר מכן, חידש רבי יעקב פולק בישיבתו הגדולה בקראקא, את דרך ה"חילוקים", הבנויה על פלפולים ארוכים ועל דמיון קלוש בין הנושאים הנידונים. דוגמא לדרך חידוד תלמידים זו ניתן למצוא בחידושי מהר"ם מלובלין (בבא בתרא קמח/א) הכותב דברי פלפול ומסיים: "ואפסיק מזה, כי אין כוונתי לזה בחיבור זה, ולא כתבתי זה אלא כדי להלהיב לב התלמידים, ולפתוח לפניהם פתח העיון וחידוד הלכה". יש לציין, כי רבים מגדולי הדורות התנגדו לדרך לימוד זו, בהם המהר"ל מפראג ("דרך חיים"), הש"ס"ה (שבועות) וכן המהרש"א (חידושי אגדות בבא מציעא פה/א). שיטת ה"חילוק" כונתה במספר שמות, שאיפיינו גוונים שונים של צורת לימוד: "נירנבערגער", "רענגשבורגר", "אויסברענגר", "בלויזר" ועוד. שמות מרתקים אלו, המצוטטים בש"ס (שם) ובמקומות נוספים, גירו את סקרנותם של מספר אנשים שביקשו לעמוד על הסגנון המיוחד שמאפיין כל אחד מן השמות הללו, כלהלן.

"נירנבערגער" - פעמים יש בתלמוד מחלוקת אמוראים, והגמרא מביאה קושיה בשמו של אמורא מסויים על שני צדדי המחלוקת. ישיבת "נירנבערג" שעל שמה כונתה צורת "חילוק" זו, נודעה בכך, שרבניה דירבנו את תלמידיהם לפלפל בחיפוש אחר שיטה שלישית, שונה משני צדדי המחלוקת, ולהתאימה לדרכו של האמורא שהקשה על שני הצדדים.

שמועה, כי המתים יקומו לתחייה למשך שעה אחת, שעה בלבד, ואחר כך ישובו לעפרם עד תחיית המתים.

תארו לעצמכם.
התארגנות רבת: הכוללת את כל ענפי המשפחה לדורותיה, תערך בצורה מדוקדקת. שידורים מיוחדים ייערכו מבית קברות אחד למשנהו, כדי להפגיש בין שני מתים אשר מעולם לא ראו זה את זה, ובמהלך השעה הבודדת לא יספיקו להפגש פנים אל פנים. צוות סופרים ישקוד על עריכה מיוחדת של קורות המשפחה מני נטמן הסב בעפר ועד הלום, בצורה מתומצתת בלבד, כדי שלא לגזול מזמנו-זמנו. גדודים של בני תורה יצבאו על קברות גדולי הדורות, כדי לזכות לחזות בזיו פניהם. יהיו אחרים אשר יטרחו להביא לנפטר החי, את המאכל האהוב עליו ביותר, שולחנות מפוארים ייוחדו בכל פינות בית העלמין, עמוסים בכל טוב. המונים יאגפו את בתי העלמין מכל עבריהם, בהם עיתונאים אשר יחפצו להשיג ראיון בלעדי עם אישיות מפורסמת זו או אחרת.

המשׁיך?
איש לא יעצום עין בלילה שלפני היום הגדול.

סקרנים רבים יתפסו לעצמם עמדה טובה במרכז בית העלמין, צוותי הצלה וחרום יתפרסו בכל המקומות, כדי להציל את החיים אשר עלולים למות בעקבות המפגש עם המתים החיים. כל הארץ תעטה חג. איש איש יסע במיטב מחלצותיו לקראת הפגישה הנרגשת ביותר בימי חייו.

מספר דקות לפני השעה היעודה, מכונית לא תנוע, איש לא ידבר, אף אחד לא ירים את ראשו, הדרכים תהיינה שוממות. בתי הקברות יהיו מלאים באנשים חיים, כפי שלא היו מעולם, הנועצים את עיניהם במצבות הלבנות. בבוא הרגע, הכל יחסיro פעימה. עוד כפרס יהיה סיפק בידם להבחין כיצד הדבר התרחש, הוא יקום ויהיה. כל שוכני הקברים יתייצבו ליד מקום משכנם, ינערו את העפר מראשם, ימצצו מול השמש, ינפנפו בזריות שלום לעבר קרוביהם הנרגשים, יפשילו את ידיהם אל שולי תכריכיהם, יקפלו אותם עד ברכיהם... יתחילו לרוץ כל עוד נפשם בם.

סבא, אבא, פעטר, זיידא... חצקל, משה", כלום, שום דבר. הם ירוצו כפי שלא רצו בחיי חיותם.

מהומה רבתה תתרחש בבית הקברות. **תחת** השמחה תבוא הבהלה, חלף ההתרגשות תבוא ההתעשתות, הכל יאחזו בידיהם של צאצאיהם ויחישו את פעמיהם אחר הסב הנמלט. מי יודע, אולי הוא נזכר באיזו כספת עמוסת דולרים, או גרושים מימי התורכים. הארץ תרעד מן הפסיעות ההולמות. ענני אבק יכסו את השמים, ומכל עבר ניתן יהיה לחזות בקבוצות גדולות, בראשן אנשים עטיים תכריכים לבנים, זקנם מתבדר ברוח, שועטים קדימה, ואחריהם קהל המון רוב של אנשים נשים וטף הדולקים אחריהם בפנים משתאות.

לא כספת, לא דולרים, מאומה.
בתי הכנסיות ובתי המדרשות ימלאו בהמון אדם לבוש תכריכים. המתים אשר קיבלו שעת חיים נוספת יעוטו על הגמרות, יכסו אותן בנשיקות, יחבקו אותן בחום, יפתחו אותן ויתחילו ללמוד בהן בהתמדה. אותה שעה, המצרף המבוקש ביותר יהיה גמרא.

אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, אמר הגאון רבי חיים התלמידיו. אם אדם היה מתאר לעצמו כי הוא מת שהוקצבה לו שעת חיים אחת, הרי הוא יודע היטב מה היה עושה באותה שעה - לומד תורה. נו, וכעת, שהוקצו לו לאדם חיים שלמים...

יהודי יקר. לקביעת עיתים לתורה באיזור הקרוב למקום מגוריו, טלפן עכשיו למוקד מאורות הדף היומי 03-5775333.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-577-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף מג/א כאילו מביא מבול לעולם

גשם ומבול

על עבירות שונות אמרו חז"ל, שהעושה אותן כאילו "מביא מבול לעולם".

בתפוצות ישראל באירופה נפוץ המעשה הבא. **מעשה** באיש שהיה ידוע כמי שאינו הגון, שעבר לפני התיבה בתענית גשמים, ולהפתעת הכל - מיד לאחר התפילה החל גשם יורד.

מספרים כי רב העיר ביטל את ה"מופת" מכל וכל: אנשים שכמותו מסוגלים להביא גם מבול לעולם...

דף מד/א בת שלוש שנים ויום אחד מתקדשת

חופה לפני מעשים טובים

רבי שלמה הכהן, בעל ה"חשק שלמה", כותב בהקדמתו לספרו שו"ת "בנין שלמה": אחי רבי בצלאל הכהן בעל ראשית ביכורים והגהות "מראה כהן" נישא עוד קודם הגיעו לגיל מצוות. אבינו היה ממליץ על כך שנתקיים בו שנתגדל "לתורה לחופה ולמעשים טובים". קודם - בגיל שלש - נכנס לתורה, אחר כך - לחופה, ורק לאחר מכן - בגיל י"ג הגיע למעשים טובים...

דף מה/ב בת שנים עשרה שנה ויום אחד... בן י"ג שנה ויום אחד

גיל המצוות

סימן מעניין לגיל המצוות אצל בן ובת מובא ב"ספר החיים": "זה בזו וזו בזה". כלומר, זה, הזכר, בי"ז - גימטריה 43, וזו, הבת, בי"ז - גימטריה 42.

"רעגנשבורגר" - פעמים נמצא בתלמוד, שהתלמיד שואל את רבו לפירוש הלכה מסויימת, ולאחר שרבו עונה לו, התלמיד חוזר ומקשה על דבריו מברייתא. נשאלת השאלה, אם התלמיד ידע את הברייתא, מדוע לא הציגה לפני רבו כבר בתחילה? בישיבת "רעגנשבורג", שעל שמה קרוייה שיטה זו, התבקשו המפלפלים להמציא דרך שלפיה התלמיד התכוון לשאול באופן מסויים, ולאחר שרבו ענה לו כי עליו להבין את ההלכה באופן אחר, אזי, הקשה התלמיד מן הברייתא. גם צורת לימוד זו מוזכרת על ידי המהר"ם שיף (שבת קט"ו/ב וראה בביאור שם).

"אויסברענגר" - עיתים הגמרא מביאה ברייתא שלמה, כדי להקשות מחלקה הקטן על הלכה מסויימת. על פי שיטת "אויסברענגר" עמלו התלמידים להבין מדוע נצרכה הגמרא לצטט את הברייתא כולה, ובפלפולם הם ניסו להסביר מדוע ללא ציטוט כל חלקיה של הברייתא, היה ניתן ליישב את הקושיה. שמה של צורת לימוד זו הוא "אויסברענגר", בשפת האידיש: הבאת הדבר עד סופו.

"בלויזר" - יש שבמאמר אחד עוסקים בעלי התוספות בשני נושאים שונים, שאינם קשורים זה לזה, והמפלפלים תרו אחר דרך לקשר ביניהם. הכינוי "בלויזר" נגזר מן המילים "בלא זאת". כלומר, בלא זאת, לא ניתן להבין את זאת [ראה באריכות בספר "מלאכת מחשבת" לרבי שלמה גרינשפאן, ראש ישיבת עץ חיים בלונדון, ובספר "עיונים בדברי חז"ל" לרבי חנוך ארנטרוי, רבה של מינכן].

דף מה/ב

באיזה גיל נכנסים לעול תורה ומצוות?

הכל יודעים, כי הנערה בת השנים עשרה והנער בן שלש עשרה השנים, אשר להם סימני גדלות, נכנסים לעול תורה ומצוות, והם כגדולים לכל דיני התורה.

במשנה נאמר המשפט הבא: "בת שנים עשרה שנה ויום א' נדרה קיימין... בן י"ג שנה ויום אחד נדרין קיימין". על תוספת המילים "יום אחד", נקבצו ובאו גדולינו כשבפיהם שיטות שונות לבאר, אימתי באמת הופכים הנערה והנער לברי מצוות.

בר מצווה באמצע היום: יש הסוברים, כי בה בשעה שהתינוק נולד, כעבור שלש עשרה שנים הוא הופך לגדול, אף לא דקה אחת טרם לכן! מעתה, מי אשר נולד בבוקר, הרי הוא קטן לכל דבר ועניין בעת שחוגגים את בר המצווה לביל יום הולדתו ורק בבוקר, בשעת לידתו, הוא נכנס לעול תורה ומצוות. לדעתם, זו כוונת המשנה "בן י"ג שנה ויום אחד", לאמר, הוא אינו נכנס לעול תורה ומצוות מיד במלאת לו שלש עשרה שנים, כי אם במהלך היום הראשון של שנתו הארבע עשרה (רב אחאי גאון שאילתות סוף פרשת בחוקותי, ריטב"א כאן - עיין דברי חמודות על הרא"ש כאן פרק ה' אות ה' ושי"ך חו"מ סימן ל"ה ס"ק א' בדעת תוספות בראש השנה י"א ד"ה "בן" ותוספות לעיל מד/ב ד"ה "שלשים", רש"י ערכין יח/ב, ועיין "משנה למלך" הלכות אישות פרק ב' הלכה כ"א). שיטה זו מהווה כר נרחב לשאלות על אודות נער בר המצווה המתחייב במצוות באמצע היום, אם עליו לחזור ולקיים מצוות שקיים בתחילת היום, בעודו קטן, וכגון, קריאת שמע של שחרית שקרא בבוקר, עליו לקרוא שנית, אם עוד לא חלף הזמן, בתור נער החייב במצוות, שהרי בבוקר הוא קראה כקטן.

בר מצווה יום אחד אחרי יום ההולדת! בעל התוספות יום טוב (ראה ב"דברי חמודות" שם) טוען, כי מדברי מספר ראשונים מוכח כן, והוא מוסיף ומפרש את המילים "יום אחד" כפשוטן ממש! לדעתו, עד מלאת לנער שלש עשרה שנים ועוד יום שלם, עדיין אין להתייחס אליו כאל מי שנכנס לעול תורה ומצוות. טעם הדבר, מפני שבני אדם אינם מקפידים על שעת הלידה המדוייקת אלא על יום הלידה, לפיכך "אמרו חכמים, שצריך עוד יום אחד כדי שאף על פי שהיה נולד סוף יום, הנה לכשנשלם היום האחד הנוסף על השנים, כבר עברו שנים ההמה שאנו צריכים לדעת מעת לעת ממש". ואף על פי שיש בדבר גם קולות, שבכך פוטרים את הנער החייב במצוות עד סוף היום, "לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים, אלא קבעו יום אחד שלם".

בעל התוספות יום טוב אינו היחיד הנוקט בדעה זו. קדם לו בשנים רבות המהר"י ברונא (מובא בבה"ט סימן נ"ג ס"ק י"ג), וכמו כן סובר גם בעל "עפר יעקב" (מובא ב"פחד יצחק", ומוזכר בשו"ת "זרע אמת" חלק ג' ליקוטים לאו"ח, סימן נ"ג).

יש הסוברים כי ראוי לחשוש לשיטה זו (ראה שו"ת מהרש"ם חלק ג' סימן קכ"א, ושו"ת מהר"ם מבריסק חלק א' סימן צ"ד בשם שו"ת "שבות יעקב" חלק ב' סימן קכ"ט), וגם בימינו כתב הגרי"י ווייס זצ"ל, בעל "מנחת יצחק" (שו"ת חלק י' סימן י"ז), כי המדקדקים בכך תבוא עליהם ברכה.

ברם, אין זה עיקר ההלכה, מאחר שרוב הפוסקים (עיין מג"א סימן נ"ג ס"ק י"ג, ס"מ"ע בחו"מ סימן ל"ה ס"ק ב', שי"ך שם ס"ק א' ו"תומים" שם, שו"ת "נודע ביהודה" תנינא או"ח סימן ו', "חיי אדם" כלל כ"ט סימן י', "משנה ברורה" או"ח סימן נ"ג ס"ק ל"ג, ועוד) נוקטים להלכה, כי מתחילת יום הלידה הנער נכנס לעול תורה ומצוות [מקצת היום ככולו], שכן משמעות הסוגיות ודעת רבים מן הראשונים. לדעתם, המשנה הוסיפה את המילים "יום אחד" כדי למעט את הכלל ש"שלושים יום בשנה חשובים שנה". כלומר, לאור כלל זה ניתן היה לטעון, כי נער בן שנים עשרה שנה ושלושים יום חייב במצוות. דעה זו ביקשה המשנה להפקיע ולומר, כי עד מלאת לנער שלש עשרה שנים תמימות במילואן, הוא אינו חייב במצוות.

אף בעל התוספות יום טוב בעצמו אינו חורץ את דבריו; הוא מדגיש, כי רגילות העולם היא, שנער בר המצווה מתחייב בעול תורה ומצוות החל מן הלילה, "ולכן לא אכריע כדברי למעשה, אלא אם כן שיהיו נראים הדברים גם לשאר חכמי הדור נר"ו".

שיעור חדש

לתושבי - ירושלים

הננו להודיע על פתיחת

שיעור חדש בדף היומי

"חברת E-MOBILE"

הגן הטכנולוגי-מלחה

בניין B-1 קומה 2

בשעה 9:30 בבוקר

מפי מגיד השיעור

הרב משה מתתיהו וסרמן

שליט"א

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן יוסף הכהן זקן**

AARON YOSEF ZAKON ז"ל

ב"ר יוחנן ז"ל נלב"ע י"ג בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הנוצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן יוסף הכהן זקן**

AARON YOSEF ZAKON ז"ל

ב"ר יוחנן ז"ל נלב"ע י"ג בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הנוצח ע"י משפחת **ריישר הי"ו**

The Reischer family - ארה"ב

דף מה/ב וסימניך וזאת לפניך בישראל

חנינה או חנינא?

בהלכות גיטין מייחסים חשיבות מיוחדת לכתובה מדוייקת של השמות, מפני שבגט הכריתות כותבים את שם הבעל ואת שם האשה המתגרשים, ויש לדייק היטב באיות שמותיהם. ספרים לעשרות ותשובות למאות ולא לפים התחברו על נושא זה, לברר את אופן הכתיבה המדוייק של שמות שונים, במיוחד השמות שאינם מופיעים בתנ"ך.

אחד השמות שהעסיק את גדולי הפוסקים, אשר דנו כיצד לכותבו, הוא שם המופיע בגמרא: חנינא. חנינא, או חנינה?

בסדר השמות למהר"ם ר' יוזפיש (נדפס גם בסוף "שולחן ערוך" אהע"ז מהדורת ראש פינה) נכתב "חנינא - באלף". בהגהות ברכת המים (שם) מובא, כי המהרש"ל חלק על כך (ב"ים של שלמה") וכתב, כי לכתחילה יש לכתוב 'חנינה', ואף על פי שבתלמוד נכתב 'חנינא', אך במסכת סנהדרין (צח/ב) נאמר, כי מקורו של שם זה הוא בפסוק (ירמיה טז/ג) "אשר לא אתן להם חנינה". אם כן, הוא אומר, 'חנינה' הוא שם משמות הקודש, אשר בשפה הארמית שונה ל'חנינא', אך אנו נדבק בלשון הקודש, שהרי איננו דוברי ארמית.

מחלוקת רבתי זו בין גדולי הפוסקים, משיקה לגמרא באופן מפתיע.

בגמרא נאמר, כי רב ורבי חנינא נחלקו עם רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, לגבי סוגיית "תוך זמן כלאחר זמן". הגמרא מביאה על כך: "אמר רב נחמן בר יצחק, וסימניך וזאת לפניך בישראל". מה פשר דבריו, איה הוא הסימן? בכך דשו רבים ופירושים שונים נאמרו בנידון. רש"י מביא שני פירושים, אחרים הוסיפו ופירשו בדרכים אחרות (עיין הגהות הרד"ל כאן ועוד). אחרונים רבים, ביניהם "סדרי טהרה" (כאן), הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהותיו ל"בית שמואל" שמות אנשים שם), הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל, בעל "שואל ומשיב" (בהגהת שי למורה שם) ומהר"ב רנשבורג (כאן), מציינים את דברי הראנ"ח בדרשותיו, מהם עולה, כי "בישראל" הוא בגימטריה "רב ורבי חנינה" - 543, אשר שניהם סוברים כי "תוך זמן כלפני זמן", - "לפנים בישראל". הרי לנו, כי שמו היה 'חנינה' ולא 'חנינא'...

ואילו מהר"ם רנשבורג עצמו, מגיב בספרו הידוע למסכת זו, "פתחי נדה חכמת בצלאל", כי לא זו בלבד שהראנ"ח עצמו כתב את שמו של רבי חנינא באלף רבתי, אלא שאף אין זה מסתבר ש"ואו" החיבור - "ורבי חנינא" - יצורף לחשבון הגימטריה. נראה יותר, הוא מסיק, כי כוונת הראנ"ח, שהמילים "רב, רבי חנינא", על עשר אותיותיהן הן בגמטריה "בישראל".

לסיום נציין את דברי "מקדש מעט" (על שמות אנשים) כי כל הנידון אינו אלא כאשר אדם הקרוי חנינא אינו רגיל לחתום את שמו, ואינו יודע אם ה"אלף" חותמת את שמו הפרטי, או האות "הא".

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת נדה דף מ"ד יום רביעי י"ז בתמוז

תינוק בן יומו

מה יודע לעשות תינוק בן-יומו? לא כלום! המשנה בדרך זה מלמדת שלפעמים תינוק קטן בן יום אחד בלבד, משפיע על דברים רבים. הבה נלמד דגמאות אחרות:

תינוק בן יום שהופיעו בו נגעי צרעת, מטמא כמו מצרע רגיל; תינוק בן יום שנגע במת, נטמא כמו כל אדם, ומי שנגע בו נטמא; תינוק בן יום שאחיו נפטר באותו יום בלא בנים - האלמנה צריכה להמתין ולא להנשא עד שיחליץ לה או שייבם אותה; תינוק בן יום שאביו הכהו נפטר באותו יום, מאפשר לאמו לאכל מן התרומה, כי ישראלית אלמנה של כהן אינה רשאית לאכל תרומה אלא אם כן יש לה ילדים מבעלה הכהן.

למנוי גליון לילדים חייג:
1700-500-151
חודש היכרות חינוך

מעמד התפילה לפתיחת לימוד הש"ס בכותל המערבי

המעמד החגיגי שבו ישתתפו אלפי לומדי הדף היומי, מגידי השיעורים, בראשות גדולי ישראל שליט"א, יתקיים אי"ה בכותל המערבי, ביום שישי עש"ק פר' בלק, ט"ז תמוז, (6 ביולי) בשעה 9:00 בבוקר.

לפרטים נוספים ולהסעות חינוך מבנייני האומה נא להתקשר:
03-7659632